

Datum
2013-05-27

KALIBER – EN FÖRSTUDIE

Projektrapport till Kultur Skåne

SYFTE OCH BAKGRUND

Det finns idag ingen tjänst särskilt framtagen för bibliotekens användare för att upptäcka, låna och läsa e-böcker. Låntagare hänvisas till en rad olika leverantörers egna tjänster för att låna eller läsa e-böcker och antalet olika lösningar som erbjuds parallellt kommer att öka. Det är svårt för låntagare att få en överblick och det ställs höga krav på bibliotekarier som förväntas ge support på en rad olika tjänster och program. Bibliotekens e-boksutlåning har kommit att handla om support och instruktion framför läsande och inspiration.

Hela projektet består av två delar; *förstudie* och *verkställande*. I förstudien jobbar vi fram ett behovsunderlag från låntagare och bibliotek, tar fram ett koncept som svarar på detta behov samt identifierar vad som krävs för att ansluta bibliotek och leverantörer med olika förutsättningar och system. I nästa del använder vi denna kunskap för att verkställa projektet och ansluta samtliga bibliotek och leverantörer, förutsatt att samarbete och intresse finns. Det som följer nedan är en slutrapport för den förstudie som genomförts med hjälp av medel från Region Skåne.

SYFTE MED FÖRSTUDIE

Syftet med denna förstudie är att utreda hur vi kan göra e-boksutlåningen enklare för låntagare och bibliotek, och att i dialog med användare, bibliotek och andra aktörer kartlägga vilka behov och krav som bör finnas med i den slutgiltiga produktbeskrivningen. Med förstudien vill vi alltså skapa en kunskapsmässig och förankringsmässig bas på vilken del två av projektet kan vila. Som stöd för att kommunicera våra idéer, och väcka det intresse och de drivkrafter som krävs för att verkställa projektet har vi tagit fram en prototyp som illustrerar konceptet. Denna har vi under förstudien döpt till Kaliber.

MÅLGRUPP

Målgruppen ses på lång sikt och är därför densamma för förstudien som för del två i projektet. Vi riktar oss mot:

- **BIBLIOTEK OCH BIBLIOTEKSPERSONAL**
I förstudien har bibliotek- och bibliotekspersonal varit en viktig målgrupp, både vad gäller brukarinvolvering men även kunskapsspridning- och delning. Att skapa ett intresse för tjänsten och en gemensam riktning och agenda för biblioteken har också varit ett viktigt spår i processen.
- **INTRESSETER/KUNNIGA/MARKNADEN**
Förstudien har till stor del varit en kunskaps- och förankringsprojekt, det har handlat mycket om att sondera e-boksterrängen, hämta in kunskap, tankar och idéer, alla viktiga för konceptutvecklingen. Vi har under processen därför träffat förlag, intresseorganisationer, leverantörer och andra aktörer/personer som kan bli påverkade av produkten eller som har kunskap som kan påverka processen.
- **BIBLIOTEKS BESÖKAREN**

Biblioteksbesökare är den stora och slutliga målgruppen för projektet. I förstudien har deras behov tillgodosetts genom samtal med personal ute på bibliotek som dagligen träffar våra besökare och hanterar ärenden gällande e-böcker. Projektgruppen har även läst rapporter, artiklar mm som beskriver läsvanor och trender inom området som kan vara av värde för förstudien.

ARBETSPROCESS OCH ARBETSFORM

PROCESSEN

Förstudien har huvudsakligen varit ett informationsprojekt som vilat på agila principer. Processen har varit rörlig, där grund och riktning varit i ständig förändring baserat på ny information och kunskap, som hela tiden tillförts processen. Kunskapsinhämtande har skett genom framförallt tre kanaler: möten och samtal med projektets intressenter, brukarinvolvering med målgruppen samt genom tillgodogörande av litteratur, rapporter och fackpress. Utöver detta har det även gjorts en teknisk rapport som undersöker de tekniska möjligheter och förutsättningar för att skapa den här typen av tjänst.

INTRESSEENTER

Inledningsvis i processen identifierade vi vilka intressenter var viktiga för förstudien, och som vi ville träffa under processens gång. Urvalet baserades på principen att de vi träffar besitter för processen viktig kunskap, och/eller kommer att påverkas av/kan påverka slutprodukten, dvs en e-boksapp för svenska folkbibliotek.

Vi har därför under lagt mycket tid och resurser på att träffa, diskutera och stöta och blöta med dessa.

Vi har träffat följande företag och organisationer:

- Förlag: *Nordstedt, Bonniers och Piratförlaget*
- Bok- och systemleverantörer: *Publit, Elib och Axiell*
- Intresseorganisationer: *Svensk Biblioteksforening, Förläggarföreningen och SKL*
- Bibliotek: *Stockholms Stadsbibliotek och Göteborgs Stadsbibliotek och Kungliga Biblioteket*
- Övriga: *Readmill, MEDEA - Collaborative Media Initiative - Malmö Högskola, ABM-utbildningen Lunds universitet*

BRUKARINVOLVERING

Under hela processen har vi kontinuerligt testat av konceptet och visionen mot målgruppen, fram för allt bibliotekspersonal. Vi har även testat demon på våra användargrupper. På dessa träffar har det framförallt kommit bibliotekarerna från skånska bibliotek, men även en representant från Göteborgs Stadsbibliotek. Förutom att testa demo och koncept har vi även fått mycket värdefull input i e-boksfrågan och hur problembilden ser ut ute på biblioteken. Detta har varit stärkande då vår ingångsbild delades av flertalet vi träffade från andra bibliotek. Vi har även haft en extern vängrupp bestående av digitalt intresserade vänner. Här har upplägget varit i stort detsamma, och även denna grupp gav mycket viktig input till processen.

TEKNIK

Parallellt har det även genomförts en genomgång av de tekniska förutsättningar och eventuella hinder som finns vid genomförandet av en sådan tjänst. Detta arbete har resulterat i en rapport som beskriver systemet samt belyser förutsättningar, hinder och önskade prioriteringar framåt. Denna tekniska genomgång har genomförts av Jayway.se.

Vidare har vi även, i samarbete med Noio.se, tagit fram en interaktiv demo av tjänsten (i form av en iPad-app), en instruktionsfilm samt en grafisk profil för produkten.

RESULTAT

Förstudien har konkret resulterat i en vision/koncept för hur denna tjänst skulle kunna se ut, vilken vi kommer att presentera på Bok- och Biblioteksmässan. Till stöd för presentationen har vi en interaktiv demo, en instruktionsfilm och den grafiska profilen. Visionen/konceptet bygger på de tekniska förutsättningar som framkommit i rapporten. I samband med detta har vi även tagit fram en webbsida, kaliberapp.se, som ska underlätta spridning av innehållet och fungera som en fördjupning för de intresserade. På denna sida kommer all information och allt material vara samlat.

Under förstudien har vi kunnat undanröja en del av de utmaningar, både tekniska och de som handlar om relationen med leverantörer och förlag, som vi såg som svåra initialt. Samtidigt som nya frågeställningar har seglat upp under processens gång. Den tekniska undersökningen visar,, även om det är omfattande, dyrt och komplicerat, att det faktiskt är möjligt att bygga den här tjänsten. Det är alltså en teknisk möjlighet.

Vi kände initialt en oro inför förlagen och leverantörernas inställning till tjänsten, vi trodde de skulle se den som ett hot. Men efter samtal och diskussioner med förlag och leverantörer har det visat sig att vi hade överskattat motståndet. De ser inte Kaliber som samma hot som vi förutsatte. Den problematiska situationen som uppstått mellan förlag, leverantörer och bibliotek handlar i stort om missnöjet över de betalningsmodeller som är igång idag. Och även om vi befinner oss i det sammanhanget, så ligger den här tjänsten utanför just den frågeställningen, vilket underlättar processen.

Ska vi däremot bygga den här tjänsten så väcker det nya frågor om finansiering och samarbetsmodeller. Den kommer att vara dyr att bygga och även kosta en del att drifta årligen. Vem ska stå bakom/ansvara för tjänsten? Hur löser vi finansiering, både kort- och långsiktigt? Hur skapar vi en modell för drift där alla svenska folkbibliotek kan ingå? Vi ser mycket positivt på att svenska folkbibliotek, med en bra struktur och finansieringsmodell i botten, kunde gå samman och göra något av denna art tillsammans. Detta skulle innebära ett ägarskap över statistik och innehåll, men också kontroll över de tekniska förutsättningarna. Vi skulle inte längre vara utelämnade till externa tjänster och intressen. Utöver detta skulle det vara enande och mycket positivt om svenska folkbibliotek kunde gå samman i en struktur kring e-boksfrågan. Frågorna om ansvar, ekonomi och organisation ligger alltså efter förstudien öppna, men behöver behandlas innan det blir en del två av projektet.

SPRIDNING OCH FÖRANKRING

Projektet har till stor del varit ett kommunikationsprojekt där mycket tid och resurser har lagt på att kommunicera, både process och resultat till målgruppen. Att ha involverat så många i processen, kollegor, användare och intressenter, har gett värdefull input men också gett bra spridning för projektet. Förstudien har också presenterats på Biblioteksföreningens Syds årsmöte samt för ledningsgrupperna för Stockholm och Göteborgs Stadsbibliotek. Förstudien kommer att presenteras på Bok- och Biblioteksmässan och på framtidsplats Borås. Utöver detta har demo och webb spridits på Twitter, i våra e-boksnätverk på Facebook samt via relevanta maillistor.